

హిందీ-ఉర్దూ
జాతీయాలు-సామెతల నిఘంటువు
(తెలుగు లిపిలో)
లక్ష్మణరావు పతంగే

ఎమెస్కో

విషయసూచిక

1. జాతీయాలు	7
3. సామెతలు - వాటి అర్థ తాత్పర్యాలు	78

జాతీయాలు

అ

అంక్ భర్నా/లగానా - కౌగలించు కోవడం
 అంక్వార్ దేనా - కౌగలించుకోవడం,
 సంతోషాన్ని వెలిబుచ్చడం
 అక్బ్ మేఁ - పరోక్షంతో, వెనకాల, మాటున
 అక్సకా దుష్మన్ - మూర్ఖుడు, శుద్ధమొద్దు
 అక్సకా పుత్తలా - చాలా తెలివైన వాడు
 అక్ల కే పీఫే లట్ లేకర్ ఫిర్నా - తెలివి లేని
 పనులు చేయడం
 అక్ల చక్రానా - తోచకపోవడం
 అక్ల చర్నే జానా - ఆలోచన రాకపోవడం
 అక్లపర్ పత్తర్ పథ్నా/అక్ల మారీజానా / అక్లపర్
 వర్దా పద్నా - తెలివి లేని దనం, బుద్ధి నష్టం
 కావడం
 అక్లమంద్ కీ దుమ్ - మూర్ఖుడు
 అంకుశ్ లగానా - అదుపులో ఉంచడం
 అంగ్ అంగ్ ధీలాహోనా - అలసిపోవడం
 అంగ్ అంగ్ ముస్కురానా - శరీరమంతా
 పులకింత
 అంగ్దాయీ లేనా - ఒళ్లు విరవడం, నిద్రమత్తు
 దూరం చేయడం
 అంగార్ ఉగల్నా - నిప్పులు కక్కడం
 అంగార్ బరస్నా - నిప్పులు కురువటం
 అంగూరా దిఖానా - మొండి చేయి చూపడం
 నమ్మించి మోసగించడం

అంగూర్ కా మండవా - సులువైన మార్గం
 ((ద్రాక్ష తీగ పైకి ప్రాకడానికై వేసే పందిరి)
 అంగూర్ కీ టట్టీ - ఆధారమైనది ((ద్రాక్ష తీగ
 ప్రాకడానికి వేసిన వెదురు బద్దల మండపం)
 అంజర్ పంజర్ ధీలాహోనా - పూర్తిగా అలసి
 పోవడం
 అంటా చిత్ హోనా - మత్తులో స్పృహ
 కోల్పోవడం
 అంటీ రఖ్నా - దాచిపెట్టడం
 అట్కల్ పచ్చు - అంచనా, సుమారు
 అండా ధీలాహోనా - బాగా అలసిపోవడం
 అంత్ డీయాఁ జల్నా - ఆకలి వేయడం,
 ఎదుపులో ఎలుకలో పరుగెత్తడం
 అంత్ పానా - రహస్యం తెలుసుకోవడం
 అంధేర్ ముఁచా - వేకువ జోమున
 అంధేరా ఘోడ్నా - చీకటిని తొలగించడం,
 నిజాన్ని బయట పెట్టడం
 అంధేరా మచ్నా - గందరగోళం చెలరేగడం
 అంధేరే ఘర్కా ఉజాలా - ఏకైక సంతానం
 అగర్ మగర్ కర్నా - తడబడడం,
 వెనుకాముండాడడం
 అడియాల్ టట్టీ - సోమరి, కాలం వెళ్ళబుచ్చుతూ
 పనిచేసే వాడు
 అదా కర్నా - చెల్లించడం. బాకీ తీర్చి వేయడం

సామెతలు

అండే సేవే కోయి, బచ్చే లేవే కోయి - సొమ్మొకడిది సోకొకడిది,

కష్టపడ్డవాడికి ఫలితం దక్కకపోవడం

అండే = గుడ్లు; సేవే కోయి = ఒకరు పొదిగితే; బచ్చే లేవే కోయి = మరొకరు పిల్లల్ని తీసుకుంటారు

అంత్ బురేకా బురా - చెరపకూరా చెడెదవు

ఇతరులకు అపకారం తలపెట్టినవాడు చివరకు వాడే అపకారానికి గురవుతాడు

అంత్ = అంతం; బురేకా = చెడుకి; బురా = చెడుగానే ఉంటుంది

అంత్ భలేకా భలా - మంచికి మంచే జరుగుతుంది

ఇతరులకు ఉపకారం చేస్తే మనకు మేలు జరుగుతుంది

అంత్ = అంతం/ముగింపు; భలేకా = మంచి పనికి; భలా = మంచిగానే ఉంటుంది

అంధా క్యా జానే బసంత్ కీ బహార్ - గుడ్డికేమి తెలుసు కుందనపు చాయ

వసంత శోభ గుడ్డివానికెలా తెలుస్తుంది

అంధా = గుడ్డివాడికి; క్యా జానే = ఏం తెలుస్తుంది?; బసంత్ కీ = వసంతఋతువులోని;

బహార్ = అందం, ఆనందం

అంధా క్యా చాహే దో ఆంఖే - పిల్లోడు ఏద్యేది పప్పు గింజలకే

గుడ్డివాడు కొరుకునేది రెండు కళ్లే

అంధా = గుడ్డి వాడు; క్యా చాహే = ఏం కోరుకుంటాడు; దో ఆంఖే = రెండు కళ్ళు మాత్రమే

అంధా బగులా కీచడ్ ఖాయా - దురదృష్టవంతుడికి ఎటుపోయినా కష్టాలే ఎదురవుతాయి

అంధాబగులా = గుడ్డికొంగ; కీచడ్ ఖాయా = బురద తిన్నది

అంధా బాంటే రెవడీ ఆప్సోం అప్సోం మేం - వడ్డించేవాడు మనవాడైతే ఎక్కడ కూర్చుంటే నేమి

మూర్ఖుడు ఇతరులను గురించి ఆలోచించడు

అంధా = గుడ్డివాడు; అప్సోం అప్సోం మేం = తన తన వారికే;

రేవడీ బాంటే = (నువ్వుల ఉండల్ని) పంచుతాడు

అంధా రాజు చౌపట్ నగరీ, టకే సేర్ భాజీ టకే సేర్ భాజా - రాజు గుడ్డివాడైతే ఆ రాజ్యంలో
అంతా అరాచకమే

అంధరాజు = గుడ్డిరాజు (తెలివిలేని); చౌపట్ నగరి = భ్రష్టుపట్టిన నగరం;

టకే సేర్ భాజీ = రూపాయికే సేరు కూరగాయలు; టకే సేర్ భాజా = రూపాయికే తినేసేయ్!

అంధీ నాయిన్ ఆయినేకీ తలాశ్ - తనకు పనికి రాని వస్తువు కోసం పాకులాడటం

అంధీనాయిన్ = గుడ్డిదైన మంగలి వాని భార్య; ఆయినేకీ తలాశ్ = అద్దం కోసం వెతుకులాట

అంధీ పీసేఁ కుత్తే ఖాయ్ - గుడ్డిది గడ్డి కోస్తే గుర్రమొచ్చి మేసినట్లు

ఒక పని చూడడాని కోసం దిక్కు మొక్కు లేక పోవడం

అంధీ పీసేఁ = గుడ్డిది విసిరితే; కుత్తే ఖాయ్ = కుక్కలు తిన్నాయి

అంధేకే ఆగే రోయ్ దోనో దీదే ఖోయ్ - మద్దెల పోయి రోలుతో మొరబెట్టుకొన్నట్లు

అంధేకే ఆగే రోయ్ = గుడ్డివాని ముందర ఏడ్చి; దోనో దీదే = రెండు కళ్లు;

ఖోయ్ = పోగొట్టుకున్నట్లు

అంధోఁమేఁ కానా రాజా - గుడ్డిలో మెల్ల మేలు

అంధోఁమేఁ = గుడ్డివాళ్ళలో; కానా రాజా = మెల్లకన్ను వాడే రాజు

అధేలా నదే అధేలీదే - గోటితో పోయేదానికి గొడ్డలితో తీసినట్లు

అధేలా = పైనా; నదే = ఇవ్వడు; అధేలీ = ఆరాణా; దే = ఇస్తాడు

అకేలా చనాభాద్ నహీ ఫోద్ సక్తా - ఒంటరి వాని పాలు ఇంటికి రాదు

గొప్ప కార్యం ఏ ఒక్కరి వల్లా కాదు

అకేలా = ఒంటరిగా; చనా = వేరు సెనక్కాయల్ని; భాద్ నహీ ఫోద్ సక్తా = పగుల గొట్టలేదు

వేయించడానికిగానీ నూనే తీయడానికిగానీ విత్తనాల కోసంగానీ నలుగురు కలసి చేయవలసిన
పని

అగ్గలేకో ఫూస్ న పిఫ్లేకో పానీ - ఎంగిలి చేతితో కాకిని కూడా కొట్టని వాడు

మహా పిసిని గొట్టు, ఎవరికీ ఏమీ చేయనివాడు

అగ్గలేకో న ఫూస్ = ముందువానికి గడ్డికానీ; పిఫ్లేకో పానీ = వెనుకవానికి నీళ్లు కానీ లేవు

అగ్గలే పానీ పిఫ్లే కీచద్ - ముందు నుయ్యి వెనక గొయ్యి

ఏదీ తోచని స్థితిలో ఉండడం

అగ్గలే పానీ = ముందునీరు; పిఫ్లే కీచద్ = వెనక ఊబి - బురద

అట్కా బనియా దే ఉధార్ - వసుదేవుడు గాడిద కాళ్ళు పట్టుకొన్నట్లు

అవసరం ఉన్న వాడు ఏ పన్నెనా చేస్తాడు

అట్కా బనియా = అక్కర పడిన వ్యాపారి; దే ఉధార్ = అరువైనా ఇస్తాడు